

İDARİ YARGIDA SINIRLI EHLİYETSİZLERİN GENEL (OBJEKTİF) DAVA EHLİYETİ

*The General (Objective) Capacity to Sue of Limited Incompetent
Persons in Administrative Jurisdiction*

Kerim AZAK*

ÖZ

İdari yargıda, iptal davaları ve tam yargı davaları için özel (özel/ sübjektif) dava ehliyeti öngörülmüştür. Fakat bu özel dava ehliyetinin yanı sıra genel (objektif) dava ehliyetinin de bulunması gerekir. Genel dava ehliyeti ise fiil ehliyetine göre belirlenmektedir. Fiil ehliyetine göre gerçek kişiler içerisinde yer alan sınırlı ehliyetsizler; kural olarak ehliyetsiz, istisna olarak ise ehliyetli kabul edilirler. Bu sebeple sınırlı ehliyetsiz olan kimselerin, bazı konularda genel dava ehliyetine sahip olduğu, bu konular haricinde ise genel dava ehliyetine sahip olmadığı kabul edilmektedir. İstisna olan bu konular dışında ise sınırlı ehliyetsizlerin, bizzat kendilerinin dava açması ve davayı takip etmesi hukuken mümkün değildir.

Bu çalışmanın konusunu; idari yargıda, sınırlı ehliyetsizlerin genel dava ehliyeti oluşturmaktadır. İdari yargılama usulü bakımından çoğu zaman dikkate alınmayan bu husus, aslında uygulamada çok sık karşılaşılan bir durumdur. Bu yönüyle sınırlı ehliyetsizlerin genel dava ehliyetine sahip olduğu hâller, çalışma kapsamında belirlenmiş ve daha sonrasında ise dava ehliyeti eksikliğine ilişkin çeşitli ihtimaller değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İdari Yargı, Dava Ehliyeti, Sınırlı Ehliyetsizler, Fiil Ehliyeti, Genel Dava Ehliyeti

Makalenin Geliş Tarihi: 06.07.2022, **Makalenin Kabul Tarihi:** 04.01.2023.

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, E-posta: krmazak@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4830-771X.

ABSTRACT

In administrative jurisdiction, particular capacity to sue is envisaged for action for annulment and full remedy action. However, in addition to this particular capacity to sue, there must also be the general capacity to sue. The general capacity to sue is determined according to the capacity to act. Limited incompetent persons are included in persons according to the legal capacity; As a rule, they are considered incapable to act, and as an exception, they are deemed competent. For this reason, it is accepted that limited incompetent persons have general capacity to sue in some matters, and do not have general capacity to sue other than these issues. Except for these exceptions, it is not legally possible for limited incompetent persons to file a lawsuit and follow the case themselves.

The subject of this study is the general legal capacity of the limited incompetent persons in administrative jurisdiction. This issue, which is often not considered in terms of administrative proceedings, is a very common situation in practice. In this respect, the cases in which the incompetent persons have general capacity to sue were determined within the scope of the study. Then various possibilities regarding the lack of legal capacity were evaluated.

Keywords: Administrative Jurisdiction, Capacity to Sue, Limited Incompetent Persons, Legal Capacity to Act, The General Capacity to Sue

GİRİŞ

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun (İYUK) 2. maddesinde, idari yargıya özgü dava ehliyeti öngörülmesi sebebiyle bu konuda yapılan çalışmalar, çoğunlukla bu dava ehliyetine ilişkindir. Ne var ki idari yargılama usulüne özgü bu ehliyet şartının yanında hukuk yargılamasında olduğu gibi dava açabilmek ve takip edebilmek için genel (objektif) dava ehliyetine de sahip olmak gerekmektedir. Genel dava ehliyeti ise fiil ehliyetine göre belirlenmektedir.

Fiil ehliyetine göre kişiler, öğretide dörde ayrılmaktadır. Bunlardan birisi de istisnai hâllerde fiil ehliyeti olduğu kabul edilen sınırlı ehliyetsizlerdir. Sınırlı ehliyetsizlerin fiil ehliyetine sahip olduğu hâllerde, genel olarak dava ehliyetine sahip olduğu söylenebilir. Fakat bu hâller dışında sınırlı ehliyetsizlerin bizzat kendilerinin dava açması ve takip etmesi hukuken mümkün değildir. Bu durumda ise dava açma ve takip yetkisi, bu kişilerin yasal temsilcilerindedir.

Dava ehliyetinin, mahkemeye erişim hakkı ile doğrudan ilgisi sebebiyle bu konuda yargı mercilerinin yaklaşımı önemlidir. Özellikle istisnai hâllerde ehliyetli olduğu kabul edilen sınırlı ehliyetsizlerin dava ehliyetinin kapsamına yönelik belirlemeler, esasında doğrudan mahkemeye erişim hakkına müdahale niteliğindedir. Bu nedenle ehliyetli olmanın istisna olduğu sınırlı ehliyetsizler bakımından dava ehliyeti, ayrı bir incelemeye değer niteliktedir.

Bütün bu gerekçelerle çalışmanın ilk bölümünde, fiil ehliyetine göre gerçek kişiler içerisinde yer alan sınırlı ehliyetsizlerin kimlerden oluştuğu; ikinci bölümde ise usul hukuku bakımından dava ehliyeti genel olarak açıklanmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde sınırlı ehliyetsizlerin, fiil ehliyetine sahip olduğu hâller üzerinden bu kimselerin idari yargıda dava ehliyetinin olup olmadığı değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde, çeşitli ihtimaller çerçevesinde genel ehliyet bakımından ortaya çıkabilecek eksiklikler ve bu eksikliklere ilişkin idari yargı mercilerinin yaklaşımı ortaya koyulmuştur. Son bölümde ise dava ehliyetinin, mahkemeye erişim hakkı ile doğrudan ilgisi nedeniyle sınırlı ehliyetsiz olmanın tebligat hukuku ve dava açma süresinin başlangıcı bakımından etkisi tartışılmıştır.

I. SINIRLI EHLİYETSİZLER

A. Fiil Ehliyeti ve Şartları

Türk Medeni Kanunu (TMK) madde 8'e göre bütün insanlar, haklara ve borçlara sahip olmada eşittir. Buna göre bir kimse sağ ve tam doğmak koşulu ile kanun gereği hak ve borçlara sahip olma ehliyetine, yani hak ehliyetine sahip olacaktır¹. Bütün kişiler hak ehliyetine sahip olsa da herkes, kendi fiilleri ile hak ve borç edinemez². Bunun için kişinin, fiil ehliyetine sahip olması gerekir. Nitekim TMK madde 9'da fiil ehliyetine sahip kişinin, kendi fiilleriyle hak ve borca sahip olabileceği düzenlenmiştir. Bu hükümden hareketle öğretilerde fiil ehliyeti, bir kimsenin kendi fiilleri ile hak ve borçlar edinebilmesi, bunlara son verebilmesi veya yeni hukuki durumlar oluşturabilmesi olarak tanımlanmıştır³.

¹ Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler* (İstanbul: 7. Bası, Legal Yayıncılık, 2016), 43.

² Jale Akipek, *Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman*, Türk Medeni Hukuku Birinci Cilt (İstanbul: 10. Bası, Beta Yayıncılık, 2013), 279-280.

³ Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku C. II* (İstanbul: 14. Baskı, Filiz Kitabevi, 2013), 47; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2016), 220; Aydın Zevkliler, M. Beşir Acabey ve K. Emre Gökyayla, *Medeni Hukuk* (Ankara: 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2000), 218; Rona Serozan, *Medeni Hukuk*

Hak ehliyeti ve fiil ehliyeti, haklara ve borçlara sahip olmak bakımından benzerlik taşısa da fiil ehliyeti, kişinin kendi fiilleriyle bunlara sahip olabilmesidir. Diğer bir ifadeyle bir kişi, bizzat kendi davranışlarıyla hak sahibi olamıyor yahut borç altına giremiyor ise fiil ehliyetine sahip değildir⁴. Fiil ehliyetine sahip olmayan bir kimse de haklara ve borçlara sahip olabilir, fakat bu kimse ancak yasal temsilcisi aracılığıyla hak sahibi olabilir ve borç altına girebilir⁵.

Fiil ehliyeti ve şartları, başta 9 ile 16'ncı maddeler olmak üzere TMK'de düzenlenmiştir ve bu hükümler, hukukun diğer dalları bakımından da uygulama alanı bulacaktır^{6, 7}. TMK'ye göre fiil ehliyetinin şartları ise ergin olmak, ayırt etme gücüne sahip olmak ve kısıtlı olmamaktır⁸. Bu üç şartın birlikte bulunup bulunmamasına, bir başka ifadeyle bu şartların birisinin ya da bir kısmının eksik olup olmamasına göre gerçek kişiler, fiil ehliyeti yönünden bir ayrıma tabi tutulmuştur. Bu çerçevede gerçek kişilerin; tam ehliyetliler, sınırlı ehliyetliler, sınırlı ehliyetsizler ve tam ehliyetsizler olarak dört gruba ayrıldığı kabul edilmektedir⁹.

(İstanbul: 4. Bası, Vedat Kitapçılık, 2013), 428.

⁴ Helvacı, 50; Kılıçoğlu, 220; Dural ve Ögüz, 47.

⁵ Dural ve Ögüz, 47; Bilge Öztan, *Kişiler Hukuku* (Ankara: 11. Bası, Yetkin Yayınları, 2022), 118.

⁶ Helvacı, 49; Dural ve Ögüz, 47.

⁷ Öğretide bir görüşe göre fiil ehliyeti, kamu hukukundan doğan hakları kullanma veya kamu hukuku kapsamına giren bir borç altına girme yetkisi vermez. Zira kamu hukukunda, kamu hukukundan doğan hakların kullanılması için çeşitli ehliyetler aranmış olabilir. Örneğin seçme hakkının kullanımı için 298 sayılı Kanun'daki şartları taşımak gerekmektedir. Öğretideki bu görüş için bkz. Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, 282. Öğretideki bu görüş yerinde olmakla birlikte bu kabul, fiil ehliyetine ilişkin kuralların diğer hukuk dallarında uygulanmayacağı anlamına gelmemektedir.

⁸ Bu şartlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Helvacı, 52 vd.; Kılıçoğlu, 221 vd.; Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, 285 vd.; Dural ve Ögüz, 52 vd.; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, 224 vd.; Serozan, 428 vd.; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (İstanbul: 12. Bası, Filiz Kitabevi, 2012), 51 vd.

⁹ Genel kabul bu şekilde olmakla beraber sınırlı ehliyetliler grubunu kabul etmeyen yazarlar da mevcuttur. Bu yazarlara göre sınırlı ehliyetliler, aslında tam ehliyetli kimseler içerisinde yer almaktadır. Bu konuda bkz. Kılıçoğlu, 267; Dural ve Ögüz, 65 vd.

B. Fiil Ehliyeti Yönünden Sınırlı Ehliyetsizler

Ayırt etme gücüne sahip olmak, fiil ehliyetine sahip olma bakımından en önemli ve doğal şart olarak kabul edilmektedir. Çünkü ayırt etme gücü bulunan bir kimse, küçük veya kısıtlı olsa da akla uygun hareket etme yeteneğine sahip olacaktır¹⁰. Hukuk ise sorumluluk düşüncesine dayanır ve ancak makul bir ölçüt ile hareket edebilen kişi, davranışlarının hukuka uygunluğunu değerlendirebilir¹¹. Bu bakımdan ayırt etme gücüne sahip olmayan kişiler, tam ehliyetsizdir. Ayırt etme gücüne sahip olmakla birlikte diğer şartlardan birisini taşımayan kişiler ise sınırlı ehliyetsiz kabul edilmektedir¹².

Sınırlı ehliyetsizlerin, fiil ehliyetinin bulunmaması asıldır. Fakat ayırt etme gücüne sahip oldukları için kanun koyucu, bu kişilerin belli ölçüde fiil ehliyetine sahip olduğunu kabul etmiştir¹³. Bu doğrultuda karşılıksız kazanımlar (TMK m. 16/1), kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımı (TMK m. 16/1), başkalarını temsil ve haksız fiillerden sorumluluk bakımından sınırlı ehliyetsizlerin, fiil ehliyeti bulunmaktadır¹⁴. Yine öğretide ehliyetin genişletilmesi olarak ifade edilen ve TMK'nin çeşitli maddelerinde düzenlenen durumlarda, bu kişilerin fiil ehliyeti mevcuttur¹⁵. Sınırlı ehliyetsizin tek başına yapabileceği işlemler ve TMK madde 449'da sayılan yasak işlemler¹⁶ haricinde kalan işlemler ise kural olarak yasal temsilcinin rızasına bağlıdır.

Sınırlı ehliyetsizler, temelde iki gruptan oluşmaktadır: ayırt etme gücüne sahip küçükler ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar.

1. Ayırt Etme Gücüne Sahip Küçükler

Ayırt etme gücüne sahip, fakat ergin olmayan kişiler sınırlı ehliyetsizleri oluşturan ilk gruptur. Ayırt etme gücüne sahip olan küçükler, kanunun izin verdiği durumlar dışında tek başlarına işlem yapamazlar. Bu kişiler adına işlemi, yasal temsilcilerinin yapması ya da işleme, yasal temsilcilerinin rıza

¹⁰ Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, 319-320.

¹¹ Öztan, 123.

¹² Kılıçoğlu, 246; Helvacı, 78.

¹³ Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, 302.

¹⁴ Helvacı, 82-86.

¹⁵ Bu konuda bkz. Helvacı, 85; Dural ve Öğüz, 95.

¹⁶ Madde 449: “*Vesayet altındaki kişi adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmak yasaktır*”.

göstermesi gerekmektedir. TMK madde 335'e göre ergin olmayan çocuk, velayet altındadır. Bu sebeple ayırt etme gücüne sahip olan küçüğün yasal temsilcisi velayet durumuna göre belirlenecektir (TMK m. 342). Eğer ayırt etme gücüne sahip küçük, velayet altında değilse vesayet altına alınacak (TMK m. 404) ve yasal temsilcisi, atanmış vasi olacaktır.

TMK madde 343'e göre velayet altındaki çocuğun fiil ehliyeti, vesayet altındaki kişilerin ehliyeti ile aynıdır. Bu doğrultuda vesayet makamının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline dair hükümler, velayet altındakilerin temsilinde de uygulanacaktır (TMK m. 342/3).

2. Ayırt Etme Gücüne Sahip Kısıtlılar

Kısıtlılık, kişinin fiil ehliyetinin mahkeme kararıyla tamamen kaldırılması veya sınırlandırılmasıdır¹⁷. TMK'nin 405 ve devamı maddelerinde düzenlenen kısıtlılık hâli, sadece erginler için söz konusu olabilir. Bu maddelere göre kısıtlama sebepleri; akıl hastalığı, akıl zayıflığı, savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim ve bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olma¹⁸. Yine madde 408'e göre ergin kişi; yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle kısıtlanmasını talep edebilir.

Şayet kısıtlama sebebi, kişinin ayırt etme gücünü de ortadan kaldırır nitelikte ise bu kişi, tam ehliyetsiz olacaktır. Fakat kısıtlanan, ayırt etme gücüne sahip ise sınırlı ehliyetsiz grubunda yer alacağından bazı durumlarda, fiil ehliyetine sahip olabilecektir. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların yasal temsilcisi olarak vesayet makamı tarafından belirlenecek vasi görev yapacaktır (TMK m. 403). Vesayet makamı ise sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397/2).

Vasinin, kısıtlı adına işlem yapması mümkün olmakla birlikte bazı hâllerde vesayet makamının da izni gerekir. Kanun'un 462'nci maddesinde düzenlenen bu hâller içerisinde "*Acele hâllerde vasinin geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere, dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato*

¹⁷ Helvacı, 61.

¹⁸ Bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir ceza sebebiyle kişinin kısıtlanabilmesi için cezanın kesinleşmiş olması gerekmektedir. Bu konudaki kararlar için bkz. Ankara BİM 10. İDD, E. 2020/1858, K. 2020/2251, 11.11.2020, (Lexpera, E.T. 12.6.2022); Ankara BİM 10. İDD, E. 2020/1926, K. 2020/2069, 4.11.2020, (Lexpera, E.T. 12.6.2022); Ankara BİM 10. İDD, E. 2020/1281, K. 2020/2154, 5.11.2020, (Lexpera, E.T. 12.6.2022).

yapılması” da sayılmıştır. Bu sebeple vasinin, kısıtlı adına 462’nci maddede sayılan iş ve işlemleri yapabilmesi ve özellikle dava açabilmesi için öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinden izin alması gerekmektedir.

II. DAVA EHLİYETİ

A. Fiil Ehliyetinin Usul Hukukundaki Görünümü Olarak Dava Ehliyeti

Dava ehliyeti, bir kimsenin bizzat veya yetkilendirdiği bir vekil aracılığıyla dava açabilmesi, davayı yürütebilmesi ve usul işlemlerini yapabilmesidir¹⁹. Dava ehliyetine sahip bir kimse; bir davada, davacı veya davalı olarak işlem yapma ehliyetine sahip olur²⁰. Bu tanımlarda dikkat çeken husus, kişinin bizzat veya atayacağı bir vekil aracılığı ile usul işlemlerini yapabilmesidir. Dava ehliyetine sahip olmayan bir kimse; davada, bizzat usul işlemleri yapamayacak veya bu işlemleri kendisinin atayacağı bir vekile yaptıramayacaktır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) madde 51’de dava ehliyetinin, kişinin medeni hakları kullanma ehliyetine göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu doğrultuda medeni hukuktaki fiil ehliyetinin, usul hukukundaki görünümünün dava ehliyeti olduğu kabul edilmektedir. Diğer bir ifadeyle bir kimsenin dava ehliyetine sahip olup olmadığı, fiil ehliyetine göre belirlenecektir. O hâlde kimlerin dava ehliyetine sahip olduğunun TMK’ye göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Fiil ehliyetine sahip olmayan bir kimsenin dava ehliyeti bulunmamakla birlikte bu kimselerin, davada taraf olması mümkündür. Bu yönüyle taraf ehliyeti ile dava ehliyeti birbirinden ayrılmaktadır. Taraf ehliyeti, bir kimsenin bir davada taraf olabilmesidir²¹. Bir davada, davacı veya davalı olarak

¹⁹ Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt I* (İstanbul: 6. Baskı, Demir-Demir Yayıncılık, 2001), 1026-1027; Hakan Pekcanitez, Muhammet Özekes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz, *Medenî Usûl Hukuku Cilt I* (İstanbul: 15. Bası, Onikilevha Yayıncılık, 2017), 585; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz ve Sema Taşpınar Ayvaz, *Medenî Usul Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 250; Süha Tanrıver, *Medenî Usûl Hukuku Cilt I* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 496; Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku Cilt I-II* (İstanbul: 6. Bası, Alfa Basım, 1997), 291.

²⁰ Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (Ankara: 2. Baskı, Yetkin Yayınları, 2013), 540.

²¹ Baki Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku* (Ankara: Legal Yayınevi, 2016), 158.

gösterilebilmek için kişinin, taraf ehliyetine sahip olması gerekir²². HMK'nin 50'nci maddesinde ise medeni haklardan yararlanma ehliyetine sahip olanların, taraf olma ehliyetine sahip olduğu düzenlenmiştir. Hak ehliyetine sahip herkes, taraf olma ehliyetine sahiptir²³.

HMK madde 50 ve madde 51, dava ehliyeti ile taraf ehliyeti arasındaki ayrımı ortaya koyar niteliktedir. Taraf ehliyeti, medeni haklardan "yararlanma" ehliyetine göre belirlenecek iken dava ehliyeti, medeni hakları "kullanma" ehliyetine göre belirlenecektir. Bu doğrultuda ifade edilebilir ki hak ehliyetine sahip herkes; bir davada, davacı veya davalı olarak gösterebilecek iken bu davada, usul işlemlerinin bizzat bu kimse tarafından yapılabilmesi dava ehliyetinin varlığına bağlıdır. Dava ehliyetine sahip olmayanların taraf olduğu davalardaki usul işlemlerini ise bu kişiler adına yasal temsilcileri yapacaktır²⁴.

B. İdari Yargıda Dava Ehliyeti

İdari yargıda dava ehliyeti; "genel ehliyet - özel ehliyet"²⁵, "genel ehliyet - özne ehliyet (ilgi bağı)"²⁶ veya "objektif ehliyet - subjektif ehliyet"²⁷ şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutularak incelenmektedir. Genel (objektif) ehliyet, hukuk yargılamasındaki taraf ehliyeti ve dava ehliyetini ifade etmekte iken özel (subjektif/ özne) ehliyet, İYUK'ta öngörülen ve idari yargıya özgü ehliyeti ifade etmektedir. İYUK madde 2'ye göre iptal davaları, menfaatleri ihlal edilenler tarafından, tam yargı davaları ise hakları ihlal edilenler tarafından açılabilir. Bu yönüyle idari yargıda özel ehliyet olarak menfaat ihlali ve hak ihlali şartları öngörülmüştür²⁸.

²² Yılmaz, 540.

²³ Kuru, 2016, 158; Arslan, Yılmaz ve Taşpınar Ayvaz, 243.

²⁴ Yılmaz, 540.

²⁵ Ali D. Ulusoy, *Yeni Türk İdare Hukuku* (Ankara: 4. Baskı, Yetkin Yayınları, 2021), 724; Metin Günday, *İdari Yargılama Hukuku* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2022), 231.

²⁶ Onur Karahanoğulları, *İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması* (Ankara, Turhan Kitabevi, 2019), 330 vd.

²⁷ Ramazan Yıldırım ve Serkan Çınarlı, *Türk İdari Yargılama Hukuku Dersleri* (Ankara: 3. Baskı, 2021), 257; Gürsel Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku* (Bursa: 7. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2020), 417-418; Celal Karavelioğlu, *Açıklama ve Son İctihatlarla İdari Yargılama Usulü Kanunu Cilt I* (Ankara: 6. Bası, Karavelioğlu Hukuk Yayınevi, 2006), 1022; Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, *Açıklamalı-İctihatlı Türk İdari Yargılama Hukuku* (Ankara: Savaş Yayınevi, Ankara 2019), 532.

²⁸ GÜNDAY, menfaat ihlali ve hak ihlali şartını özel ehliyet olarak adlandırmakla birlikte

Genel ehliyet bakımından İYUK'ta bir belirleme yapılmamış ve 31'inci maddede, ehliyet yönünden HMK'ye yollama yapılmıştır. HMK'ye yapılan bu yollama sebebiyle HMK'nin genel ehliyete, yani dava ehliyetine ve taraf ehliyetine ilişkin hükümleri idari yargıda da uygulanacaktır. HMK'nin ilgili hükümlerinde düzenlenen taraf ehliyeti ve dava ehliyetinin belirlenmesi ise TMK hükümlerine göre olacaktır. Zira daha önce de ifade edildiği üzere taraf ehliyeti ve dava ehliyeti, hak ehliyeti ile fiil ehliyetinin usul hukukundaki görünümüdür.

Son olarak şu hususu eklemek gerekir ki idari yargıda ehliyet kavramına yaklaşım, genel olarak davacı ehliyetine yöneliktir. Çünkü İYUK madde 14'te ilk inceleme konuları arasında ayrıca sayılan husumet, davalı ehliyetine ilişkindir²⁹. Nitekim özel ehliyet, sadece dava açacak kişilere ilişkin bir belirlemeyi içerir. Esas olarak davalı tarafın da taraf ehliyeti ve dava ehliyetine sahip olması gerekmektedir birlikte Danıştay'ın husumet konusundaki yaklaşımının sınırlayıcı olmadığı, kamu tüzel kişiliği bulunmayan bazı idarelere husumet yöneltebileceğini kabul ettiği söylenebilir^{30, 31}. Yargıtay çeşitli kararlarında, Danıştay'ın bu geniş yaklaşımının aksine tüzel kişiliği bulunmayan idarelerin, taraf ehliyetinin olmadığına karar vermektedir³².

bunların hukuk yargılamasında dava şartları içerisinde yer alan hukukî yararın, idari yargıdaki karşılığı olduğunu belirtmiştir, Günday, 227-228.

²⁹ Kaplan, 418; Kazım Yenice ve Yüksel Esin, *Açıklamalı-İçtihatlı-Notlu İdari Yargılama Usulü* (Ankara: Arısan Matbaacılık, 1983), 456.

³⁰ Ulusoy, 764.

³¹ Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 1979 yılında verdiği bir kararında; kamu tüzel kişiliğinin, dava ve taraf ehliyeti bakımından aranmasına ilişkin olarak şu ifadeleri kullanmıştır: “*Kamu hizmetleri alanında görevler üstlenen ve kendisine verilmiş yetkileri kullanan bir idare; işlemleri, tutumu ve kararlarıyla toplumun sosyal ve ekonomik yaşamına etkili olmaktadır. Eylem ve işlemlerinden doğabilecek hukuksal anlaşmazlıkların çözümü için -yargı yerleri dahil- her türlü yasal girişimde bulunması, gerekirse davacı veya davalı olması da bu idari faaliyetlerinin kaçınılmaz sonucudur. Tüm aktif faaliyetlerine rağmen, tüzel kişiliğe sıkı sıkıya bağlı kalarak dar kalıplar içinde idareleri taraf ve dava ehliyetinden yoksun bırakmak veya onu sadece usul hukuku terazisinin davalı kefesinde tutmak mümkün değildir.*”, Danıştay İBK, E. 1971/1, K. 1979/1, 8.3.1979, (RG, 6.2.1980, S. 16892).

³² Yargıtay 10. HD., E. 2014/21735, K. 2014/27195, 19.12.2014, (Lexpera, E.T. 23.5.2022); Yargıtay 10. HD., E. 2015/19609, K. 2016/2992, 10.3.2016, (Lexpera, E.T. 23.5.2022); Yargıtay 22. HD., E. 2017/15231, K. 2017/29126, 19.12.2017, (Lexpera, E.T. 23.5.2022); Yargıtay 13. HD., E. 2015/42184, K. 2018/5333, 7.5.2018, (Lexpera, E.T. 23.5.2022). Bununla birlikte Yargıtay 1. Hukuk Dairesi bir kararında, 659 sayılı KHK'nin 6., 7. ve 8. maddelerinden hareketle 659 sayılı KHK kapsamında kalan Tapu

III. SINIRLI EHLİYETSİZLERİN DAVA EHLİYETİ BAKIMINDAN DURUMU

Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, kural olarak dava ehliyetine sahip değildir. Çünkü daha önce de açıklandığı üzere bu kişilerin ehliyetsizliği asıl, ehliyetli olması ise istisnadır. Dava ehliyeti bulunmayan hâllerde; dava, yasal temsilciler tarafından açılacak ve sınırlı ehliyetsizler yasal temsilciler tarafından temsil edilecektir.

Dava ehliyeti, fiil ehliyetine göre belirlenecektir. Bu durumda sınırlı ehliyetsizlerin dava ehliyetinin, fiil ehliyetine sahip olduğu hâller açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. TMK'nin çeşitli maddelerinde sınırlı ehliyetsizlerin, fiil ehliyetine sahip olduğu düzenlenmiştir. Buna göre sınırlı ehliyetsizler şu hâllerde fiil ehliyetine sahiptir:

1-Kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımı (TMK m. 16/1),

2- Karşılıksız kazanımlar (TMK m. 16/1),

3-Anne ve baba tarafından meslek veya sanat ile uğraşması için çocuğa kendi malından verilen kısmın veya çocuğun kendi kişisel kazancının yönetimi ve bunlardan yararlanması (TMK m. 359),

4-Vesayet makamı tarafından, vesayet altındaki kimseye bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmiş ise kısıtlının, bu meslek veya sanat ile ilgili olağan işlemleri yapması (TMK m. 453),

5-Vesayet altındaki kişinin kendi tasarrufuna bırakılan malların ve yine vasinin izni ile çalışarak kazandığı malların yönetimi ve kullanımı (TMK m. 455).

Çalışmanın bu kısmında sınırlı ehliyetsizlerin, fiil ehliyetine sahip olduğu hâllerde idari yargıda dava ehliyetinin bulunup bulunmadığı değerlendirilmiştir.

A. Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklara İlişkin Davalar

TMK'nin sınırlı ehliyetsizlerin, kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakları kendi başlarına kullanabileceğini kabul etmesi nedeniyle bu hakların kullanımına ilişkin hususlarda, sınırlı ehliyetsizlerin dava ehliyetinin olduğu kabul

ve Kadastro Genel Müdürlüğüne bağlı Tapu Müdürlüklerinin dava ve taraf ehliyeti olduğuna karar vermiştir, Yargıtay 1. HD, E. 2014/5185, K. 2014/6384, 25.3.2014, (Lexpera, E.T. 23.5.2022).

edilmektedir³³. Bu sebeple kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili olan davalarda, sınırlı ehliyetsizlerin yasal temsilcisinin rızasını almasına veya davanın, yasal temsilci tarafından açılmasına gerek yoktur. Keza ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar yönünden dava açarken TMK madde 462’de öngörülen vesayet makamı iznine de ihtiyaç bulunmamaktadır. Belirtmek gerekir ki TMK madde 462’de öngörülen vesayet makamından izin alınacak hâller, yasal temsilcinin kısıtlı adına yapacağı işlemlere yöneliktir. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarda, yasal temsilcinin rızası aranmadığı için vesayet makamının izni de aranmayacaktır.

1. Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Hak Kavramı

TMK madde 16/1’de sınırlı ehliyetsizlerce kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımında, yasal temsilcisinin rızasına ihtiyaç olmadığı düzenlenmiş, fakat bu hakların neler olduğu açıklanmamıştır. Bu sebeple bu hakların neler olduğu öğretisi ve yargı kararları ile belirlenmiştir.

Kavrama ilişkin olarak öğretide çeşitli tanımlar yapılmış, bunun yanı sıra bu hakların niteliği de açıklanmıştır³⁴. Tartışmalı bir kavram olması ve tanım yapma güçlüğü nedeniyle kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları tanımlamak yerine bu hakların niteliğinin ortaya konması yerinde olacaktır. Nitekim öğretideki tanımlar da aslında, bu hakların niteliklerini gösterir şekildedir. Şu hususu da

³³ Kuru, 1034; Tanrıver, 498; Üstündağ, 294.

³⁴ HELVACI’ya göre kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar, ilgilinin kişiliğini yakından ilgilendiren ve bu sebeple kural olarak yasal temsil ile kullanılamayan haklardır, Helvacı, 83. SAYMEN’e göre bu haklar, sadece hak sahibi tarafından kullanılabilen, başka bir kimse tarafından kullanılmasına izin verilmeyen haklardır. Çünkü bu hakların kullanımı, tamamen kişisel birtakım takdirlere ve kıymet hükümlerine dayanır ki bu hükümleri verebilecek olan da bizzat hak sahibidir, Ferit H. Saymen, “Mahkeme İçtihatları”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 21, S. 1-4, (1957), 469. DURAL ve ÖĞÜZ ise bu hakların; başkasına devredilemeyen, miras yolu ile geçmeyen, sahibinin kişiliğini yakından ilgilendiren, bizzatihi mali bir değeri bulunmayan ve kural olarak hak sahibi tarafından kullanılabilen haklar olduğunu ifade etmiştir, Dural ve Öğüz, 78. ARPACI ise bu hakların; kural olarak devir ve intikalinin mümkün olmadığını, hak sahibinin kişiliği ile ondan ayrılmayacak nitelikte bir bağı olduğunu, esas olarak maddi ölçütlerle değerlendirilemeyeceğini, kullanımının ise sadece hak sahibi iradesine bağlı olduğunu belirtmiştir, Abdülkadir Arpacı, *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)* (İstanbul: 2. Bası, Beta Basım, 2000), 51. KARAKAŞ, bu hakları; hakkın kullanılmasına ilişkin kararın bizzat hak sahibi tarafından alınması gereken, böylece hak sahibinin kişiliğinin korunmasına yönelik olan ve hak sahibinin karar alma ve aldığı kararı uygulama özgürlüğünü güvence altına alan kişi varlığı hakları olarak tanımlamıştır, Fatma Tülay Karakaş, *Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2015), 32.

eklemek gerekir ki öğretideki bazı tanımlarda hem bu hakların niteliğine hem de bu niteliğin sonuçlarına yer verilmiştir. Bu sebeple bir hakkın, kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olarak nitelenmesi için gereken özellikler ile böyle bir hak olmasının sonuçlarının birbirinden ayrılması kavramın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Öğretideki görüşlere göre kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların öne çıkan nitelikleri şöyledir:

1-Bu haklar, kişiyi çok yakından ilgilendiren haklardır³⁵. Bunun yanı sıra bu haklar, kişi olunması sebebiyle sahip olunan haklardandır³⁶.

2-Bu hakların, kişiyi çok yakından ilgilendirmesi sebebiyle bu hakların kullanımında, kişisel düşünceler ve duygusal saikler rol oynar³⁷.

3-Bu haklar, malvarlığı hakları içerisinde değil, kişivarlığı hakları içerisinde yer alır³⁸. Zira bu hakların, bizzat malî bir değeri bulunmamakta ve bu sebeple de söz konusu haklar maddî ölçütlerle değerlendirilememektedir³⁹.

Kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olmanın sonuçları ise şu şekildedir:

1-Kişiyi yakından ilgilendirmesi sebebiyle bu hakların bizzat, hak sahibi tarafından kullanılması gerekir⁴⁰. Bu nedenle de bu hakların, kural olarak temsil yoluyla kullanımı mümkün değildir⁴¹. Buradaki temsil ise yasal temsildir. İradi temsilde, kural olarak böyle bir yasak bulunmamaktadır⁴².

2-Kişilik ile yakın bağı bulunmasından ötürü hak sahibinin ölümü ile bu haklar, kural olarak⁴³ mirasçılara geçemez⁴⁴. Hak sahibinin ölmesi durumunda, bu hak da sona erer⁴⁵. Kişilik ile yakın bağı sebebiyle bu hakların devredilmesi de mümkün değildir⁴⁶.

³⁵ Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, 315; Dural ve Ögüz, 78; Helvacı, 83; Arpacı, 51.

³⁶ Karakaş, 32.

³⁷ Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, 315; Karakaş, 34; Saymen, 469.

³⁸ Karakaş, 33.

³⁹ Dural ve Ögüz, 78; Arpacı, 51; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, 287.

⁴⁰ Saymen, 469; Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, 315; Dural ve Ögüz, 78.

⁴¹ Karakaş, 36-37; Helvacı, 83; Kılıçoğlu, 260.

⁴² Karakaş, 37.

⁴³ Kişilik haklarına saldırı nedeniyle manevi tazminat istemi, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmakla birlikte bu hakkın hem TMK'deki açık hüküm (m. 25/4) hem de bu hakkın bir yönüyle malvarlığı hakkı olması sebebiyle mirasçılara geçmesi mümkündür, Karakaş, 39-40.

⁴⁴ Karakaş, 38; Arpacı, 51; Dural ve Ögüz, 78.

⁴⁵ Kılıçoğlu, 260.

⁴⁶ Arpacı, 51; Karakaş, 41.

3-Kişiyeye sıkı sıkıya bağı haklar, kişilikle yakından ilgilidir. Kişiliğın bir sonucu ise hak ehliyetidir. TMK madde 23/1'e göre hak ve fiil ehliyetinden, kısmen de olsa vazgeçilmesi mümkün değildir. Bu sebeplerle kişilik ile yakından ilgili bulunan kişiyeye sıkı sıkıya bağı haklardan vazgeçilmesi mümkün değildir⁴⁷.

4-Son olarak kişilik ile yakın bağı sebebiyle bu hakların rehnedilmesi ve hacedilmesi olanaklı değildir⁴⁸.

Kişiyeye sıkı sıkıya bağı hakların⁴⁹ kullanımında, yasal temsilcisinin rızasının aranmaması kuraldır. Ancak TMK bu niteliğiy taşıyan bazı haklar yönünden, yasal temsilcisinin rızasını açık bir şekilde aramaktadır⁵⁰. Kanunda açık bir düzenleme bulunmadığı sürece kişiyeye sıkı sıkıya bağı hakların kullanılmasında, yasal temsilcinin rızasına ihtiyaç bulunmamaktadır.

2. İdari Yargıda Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağı Haklarla İlgili Davalar

Kişiyeye sıkı sıkıya bağı haklar, ilgili kanunlarda sayım yoluyla belirlenmemiştir. Bu sebeple bir hakkın, bu niteliğiy sahip olup olmadığı öğretiy ve yargı kararları çerçevesinde tespit edilecektir. İdari yargı açısından değerdendirme yapılırken açılacak dava türünün dikkate alınması gerekmektedir.

Tam yargı davaları açısından değerdendirmek gerekirse bu davada, kişiy uğradığı zararın karşılığı olarak maddiy ve maneviy tazminat talebinde bulunabilmektedir. Maddiy tazminat talepleri, kişiyeye sıkı sıkıya bağı hakların kullanımını kapsamında kalmadığından bu talepler yönünden sınırlı ehliyetsizler, yasal temsilcisinin rızası olmadan dava açamayacaktır. Zira maddiy tazminat talepleri, kişiyvarlığı haklarına ilişkin olmayıp malvarlığı haklarına ilişkindir.

Maneviy zarar, Danıştay'ın ifadesiyyle “*kişinin fizik yapısının ve iç huzurunun bozulmasını, yaşama gücünün ve sevincinin azalmasını, kişilik haklarının zedelenmesini, şeref ve haysiyetinin rencide edilmesini, duyulan acı ve ıstırabı, kişinin günlük yaşamını zorlaştıran her türlü üzüntüy ve sıkıntıyı*

⁴⁷ Karakaş, 42-43.

⁴⁸ Kılıçoğluy, 260; Karakaş, 43.

⁴⁹ Tibbi müdahaleye rıza, dinini seçme, kişiliğın korunması davaları, dernek kurma ve derneğiy üye olmak gibi haklar, kişiyeye sıkı sıkıya bağı haklardandır. Daha fazla örnek için bkz. Karakaş, 82-84; Oğuzman, Seliçiy ve Oktay Özdemir, 95-97.

⁵⁰ Bu haklar için bkz. Karakaş, 66-68.

ifade etmekte”dir⁵¹. Bu yönüyle manevi zarardan kaynaklı manevi tazminat taleplerinin; özellikle zararın kişide oluşturduğu üzüntü, sıkıntı ve ıstırap dikkate alındığında kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımı kapsamında kabul edilmesi gerekmektedir. Nitekim hem medeni hukuk öğretisinde⁵² hem de Yargıtay kararlarında⁵³, manevi tazminat taleplerinin bu kapsamda olduğu kabul edilmektedir. Danıştay ise manevi tazminat taleplerinin olduğu tam yargı davalarında, sınırlı ehliyetsizin yasal temsilcisinin rızasının olması gerektiğine karar vermektedir. Özellikle kişilik hakları kapsamında kalan vücut bütünlüğüne yönelik müdahalelerden doğan manevi tazminat taleplerinde, Danıştay’ın bu talepleri, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımı olarak görmediği dikkat çekmektedir^{54, 55}.

İptal davaları bakımından değerlendirme yapılırken dava konusu idari işlemin, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakla ilişkili olup olmadığına bakılmalıdır. Eğer idari işlem, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara etki eder nitelikte ise, örneğin kişilik hakkını zedeleyen bir ilan kaldırılması talebinin reddinde olduğu gibi⁵⁶, sınırlı ehliyetsizin tek başına dava açabileceğinin kabulü gerekir. Örneğin TMK madde 341/3’e göre ergin, dinini seçmekte özgürdür ve bu hak, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlının, dinini seçme hakkına ilişkin tesis edilecek bir idari işleme karşı açılacak iptal davasında, kısıtlının dava ehliyetinin kabulü gerekir⁵⁷.

⁵¹ Danıştay 15. D., E. 2013/3357, K. 2014/2292, 1.4.2014, (Lexpera, E.T. 23.5.2022).

⁵² Sevap Helvacı, *Kişilik İşlemi Hakları (Münhasıran Şahsa Bağlı Haklar)* (İstanbul: Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi S.B.E., 1993), 91.

⁵³ Yargıtay 21. HD., E. 2016/2750, K. 2016/5719, 31.3.2016, (Lexpera, E.T. 23.5.2022); Yargıtay 17. HD., E. 2017/32, K. 2017/6026, 29.5.2017, (Lexpera, E.T. 23.5.2022); Yargıtay 11. HD., E. 2014/5372, K. 2014/12145, 25.6.2014, (Lexpera, E.T. 23.5.2022).

⁵⁴ Danıştay 10. D., E. 2021/4176, K. 2021/4133, 20.9.2021, (Lexpera, E.T. 23.5.2022); Danıştay 10. D., E. 2020/4410, K. 2021/743, 25.2.2021, (Lexpera, E.T. 23.5.2022); Danıştay 10. D., E. 2021/1142, K. 2021/3188, 9.6.2021, (Lexpera, E.T. 23.5.2022).

⁵⁵ Danıştay 5. Dairesi; eski tarihli bir kararında manevi tazminatın, kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olduğuna karar vermiştir. Bu kararda, ehliyet yönünden bir değerlendirme yapılmamış, manevi tazminatın mirasçılara intikali tartışılmıştır, Danıştay 5. D., E. 2000/5895, K. 2001/4557, 27.11.2001, (Kazancı, E.T. 24.5.2022).

⁵⁶ Danıştay 10. D., E. 2007/7981, K. 2010/6186, 20.7.2010, (Lexpera, E.T. 23.5.2022). Danıştay’ın bu kararı, ehliyete ilişkin bir değerlendirme içermemektedir.

⁵⁷ Böyle bir işleme örnek olarak mülga 1587 sayılı Nüfus Kanunu’nun yürürlükte olduğu dönemde İDDK tarafından verilen bir karara konu işlem gösterilebilir. Karara konu olayda davacı, boş bulunan dini hanesine “Yehova’nın Şahidi” yazılması isteminin reddi işlemine karşı iptal davası açmış ve dava, esastan reddedilmiştir. Eklemek gerekir ki bu davada, davacı sınırlı ehliyetsiz değildir. Karar için bkz. Danıştay İDDK., E.

3. Danıştay'ın Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar Kavramına Yaklaşımı

Yargıtay'ın kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin birçok kararı bulunmaktadır. Fakat Danıştay kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakların dava ehliyetine etkisi boyutu ile sınırlı bir inceleme yaptığı için Danıştay'ın bu konudaki yaklaşımının, kararlar ile ortaya koyulması güçtür. Mevcut kararlar üzerinden bir değerlendirme yapmak gerekirse daha önce de ifade edildiği üzere Danıştay, manevi tazminat istemlerini, hukuk yargılamasının aksine kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakka ilişkin olarak görmemektedir.

Danıştay; dava ehliyetine dair kararlarında, kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hak kavramının niteliğine ve sonuçlarına ilişkin bir değerlendirmeye veya açıklamaya yer vermemektedir. Fakat Danıştay'ın kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hak kavramını, İYUK madde 26'da düzenlenen tarafların nitelik veya kişiliğinde değişiklik bağlamında açıkladığı kararları mevcuttur. Danıştay'a göre İYUK madde 26/2'de yer alan “yalnız öleni ilgilendiren davalar” ifadesi ile kastedilen “münhasıran ölenin şahsına sıkı sıkıya bağlı olan, başkalarına devir ve temlikli veya miras yoluyla intikali mümkün olmayan haklarla ilgili davalardır”⁵⁸.

Danıştay, “yalnız öleni ilgilendiren davalar” ifadesini açıklarken bu davaların, münhasıran kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davalar olduğunu belirtmektedir. Danıştay her ne kadar bu şekilde bir belirleme yapsa da davanın, yalnızca öleni ilgilendirip ilgilendirmediği tespitini davanın ileride doğuracağı hukuki sonuçlara bakarak yapmaktadır⁵⁹. Diğer bir ifadeyle dava konusu hakkın, kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hak olup olmadığını incelememekte⁶⁰, davanın yalnızca öleni ilgilendirip ilgilendirmediğini değerlendirmektedir. Bu sebeple yalnızca öleni ilgilendiren davalara ilişkin Danıştay kararları, Danıştay'ın kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakka yaklaşımını tam olarak ortaya koymamaktadır.

Danıştay'ın genel yaklaşımı, kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hak kavramını oldukça dar yorumlama yönündedir. Danıştay; soruşturma izni

1993/73, K. 1994/310, 10.06.1994, (Lexpera, E.T. 7.9.2022).

⁵⁸ Danıştay İDDK, E. 2021/3633, K. 2022/379, 9.2.2022, (Kazancı, E.T. 24.5.2022). Aynı yönde bkz. Danıştay 10. D., E. 2020/503, K. 2021/577, 17.2.2021, (Kazancı, E.T. 24.5.2022); Danıştay 10. D., E. 2016/1655, K. 2020/3891, 19.10.2020, (Kazancı, E.T. 24.5.2022).

⁵⁹ Akylmaz, Sezginer ve Kaya, 1414.

⁶⁰ Danıştay'ın yalnızca öleni ilgilendiren davalara yaklaşımı için bkz. Günday, 375-376.

verilmemesinin iptaline⁶¹, ceza infaz kurumu tarafından verilen disiplin cezasının iptaline⁶², hükümlünün yüksek güvenlikli ceza infaz kurumuna sevkinin iptaline⁶³, hükümlünün ailesine yakın bir ceza infaz kurumuna sevk edilmemesi sebebiyle ortaya çıkan maddi ve manevi zararın tazminine⁶⁴, üniversite öğrencisinin ders alamayacağına yönelik işlemin iptaline⁶⁵, OHAL Komisyonu kararının iptaline⁶⁶ yönelik davaların, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkın kullanımı kapsamında kalıp kalmadığını açık bir şekilde tartışmamış ve kısıtlıların, bu konularda dava ehliyetinin olmadığına karar vermiştir⁶⁷. Bu kararların bazılarında her ne kadar karşı oylar bulunsun da Danıştay, belirtilen kararları ile bu konuların, kişiye sıkı sıkıya bağlı hak kapsamında kalmadığını kabul etmiş bulunmaktadır.

B. Karşılıksız Kazanımlara İlişkin Davalar

TMK madde 16/1'e göre karşılıksız kazanım söz konusu ise sınırlı ehliyetsiz, fiil ehliyetini haizdir. Sınırlı ehliyetsize yükümlülük yükleyen bir kazanım söz konusu ise yasal temsilcinin rızası gerekmektedir. Bu nedenle örneğin şartlı bağışlar, karşılıksız kazanım niteliğinde değildir⁶⁸.

Karşılıksız kazanımlara ilişkin açılacak davalarda, sınırlı ehliyetsizlerin fiil ehliyetinin olmadığı kabul edilmektedir. Çünkü karşılıksız kazanıma ilişkin açılacak bir dava, sınırlı ehliyetsiz için karşılıksız kazanım niteliğinde değildir⁶⁹. Keza karşılıksız kazanıma ilişkin açılan bir dava kaybedilirse sınırlı ehliyetsiz, yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilebilir ve bu ise sınırlı ehliyetsizin zararına bir durum oluşturur⁷⁰. Bütün bu sebeplerle, karşılıksız kazanımlara ilişkin davaların yasal temsilci tarafından açılması ve

⁶¹ Danıştay 8. D., E. 2016/4862, K. 2020/439, 3.2.2020, (Lexpera, E.T. 24.5.2022).

⁶² Danıştay 10. D., E. 2020/5673, K. 2021/4026, 13.9.2021, (Lexpera, E.T. 24.5.2022).

⁶³ Danıştay 10. D., E. 2021/5034 K. 2021/4108 20.9.2021, (Lexpera, E.T. 24.5.2022).

⁶⁴ Danıştay 10. D., E. 2021/4176, K. 2021/4133, 20.9.2021, (Lexpera, E.T. 24.5.2022).

⁶⁵ Danıştay 8. D., E. 2010/5780, K. 2013/3505, 3.5.2013, (Lexpera, E.T. 24.5.2022).

Danıştay çok eski bir kararında; eğitim hakkının, kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olduğunu kabul etmekle birlikte bu içtihadını sonradan değiştirmiştir, Yenice ve Esin, 462; A. Şeref Gözübüyük ve Turgut Tan, *İdare Hukuku Cilt II İdari Yargılama Hukuku* (Ankara: 9. Bası, Turhan Kitabevi, 2017), 812.

⁶⁶ Danıştay 5. D., E. 2020/1154, K. 2020/1771, 5.3.2020, (Kazancı, E.T. 24.5.2022).

⁶⁷ İfade etmek gerekir ki bu kararların bazılarında, dava konusunun kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkın kullanımı olduğuna ilişkin karşı oylar bulunmaktadır.

⁶⁸ Helvacı, 2016, 83.

⁶⁹ Kuru, 1045; Tanrıver, 499.

⁷⁰ Kuru, 1045.

yürütülmesi gerektiğini ifade etmek mümkündür⁷¹.

C. Tasarrufu Sınırlı Ehliyetsize Bırakılan Mal ve Kazançlara İlişkin Davalar

TMK madde 359'a göre anne ve baba tarafından bir meslek veya sanatla ilgilenmesi için küçüğe kendi malından verilen kısmın veya kendi kişisel kazancının yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı, küçüğe aittir. Yine madde 455'e göre kısıtlı, tasarrufu kendisine bırakılmış mallar ve vasinin izni ile çalışarak elde ettiği malları serbestçe yönetir ve kullanır. Ehliyet genişlemesi olarak ifade edilen bu mal ve kazançların yönetimi ve kullanımı konusunda, sınırlı ehliyetsizlerin fiil ehliyeti olduğu kabul edilmektedir⁷².

Ehliyetin genişlemesi hâllerinin, usul hukukuna yansımaları ise dava ehliyeti yönünden olmuştur. Buna göre serbest malların kullanımı ve bu mallardan yararlanmaya ilişkin açılacak davalarda, sınırlı ehliyetsizlerin dava ehliyetinin olduğu kabul edilmektedir⁷³. İdari yargı açısından ise bu serbest malların kullanımına ve bu mallardan yararlanmaya ilişkin olarak iptal veya tam yargı davası açılması durumunda, sınırlı ehliyetsizin dava ehliyetinin olduğu ifade edilebilir⁷⁴.

D. Meslek veya Sanatın Gerektirdiği İşlemlere İlişkin Davalar

TMK madde 453'e göre vesayet altındaki kimseye, vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmişse kısıtlı, bu meslek veya sanatla ilgili her türlü olağan işlemleri yapmaya yetkilidir. Keza 359'uncu maddeye göre ayırt etme gücüne sahip küçüklere, bir meslek veya sanatla uğraşma izni verilmesi mümkündür. Sınırlı ehliyetsizlerin, izin verilen meslek veya sanatın yürütülmesi gereği yaptığı işlemlerde, fiil ehliyetinin ve dolayısıyla dava ehliyetinin bulunduğu kabul edilmektedir^{75,76}. Bu doğrultuda

⁷¹ Karşılıksız kazanımlara ilişkin herhangi bir idari yargı kararı tespit edilememiştir.

⁷² Helvacı, 2016, 85; Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, 324; Dural ve Ögüz, 95.

⁷³ Kuru, 1043; Karavelioğlu, 2006, 1035.

⁷⁴ Serbest mallara ilişkin herhangi bir idari yargı kararı tespit edilememiştir.

⁷⁵ Pekcanitez, Özkes, Akkan ve Taş Korkmaz, 586; Kuru, 1042; Üstündağ, 296; Gözübüyük ve Tan, 812.

⁷⁶ “Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlular bazı istisnai (kişiyi sıkı surette bağlı haklarını kullanmada; TMK'nun 453, 462/7, 359, 455.maddeleri) hallerde dava ve takip ehliyetine sahiptirler. Bu durumlar dışında ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtluların dava ve takip ehliyetleri yoktur”, Yargıtay 12. HD., E. 2018/675, K. 2019/8948, 23.5.2019, (Lexpera, E.T. 23.5.2022).

örneğin küçüğün, velisinden izin alarak açtığı bir iş yerinin kapatılması kararına karşı açacağı iptal davasında, ehliyetinin olduğunun kabulü gerekecektir^{77, 78}.

IV. GENEL DAVA EHLİYETİ NOKSANLIĞI

Ehliyet, İYUK madde 14/3'e göre ilk inceleme konuları arasında üçüncü sırada yer almaktadır. İYUK'ta sayılan ilk inceleme konuları, Kanun'da sayılan sırayla incelenir ve ilk inceleme konularında bir eksiklik olması hâlinde bunun yaptırımının ne olacağı, İYUK madde 15'te düzenlenmiştir. İdari yargıda ehliyet eksikliğinin, diğer bir ifadeyle ehliyetsiz kimselerin dava açmasının yaptırımı, İYUK madde 15/1-b uyarınca davanın reddidir. Ehliyet yönünden davanın reddine karar verilir ise madde 15/4 uyarınca ilgisine göre istinaf veya temyiz yoluna başvurulması mümkündür⁷⁹.

İYUK, ilk inceleme konularının arasında bir sıra belirlemiş olmakla birlikte öncelikle genel ehliyetin mi yoksa özel ehliyetin mi inceleneceği konusunda bir belirleme yapmamıştır⁸⁰. Bu durumda idari yargı merciin, her iki ehliyet yönünden inceleme yapması ve çeşitli ihtimallere göre karar vermesi gerekmektedir. Bu ihtimalleri açıklamadan önce ifade etmek gerekir ki dava ehliyetinin, mahkemeye erişim hakkı ile doğrudan ilgisi sebebiyle ehliyet eksikliğinin giderilip giderilemeyeceğinin tespiti önem taşıyacaktır. Eksikliğin giderilmesi mümkün ise bu yönde bir ara karar kurulması, mahkemeye erişim hakkını temin eder nitelikte olacaktır. Biraz sonra da açıklanacağı üzere genel dava ehliyeti eksikliğinin bazı hâllerde giderilmesi imkânı var iken özel dava ehliyeti eksikliğinin giderilmesi mümkün değildir. Bu sebeple eksikliğin genel veya özel dava ehliyeti olması durumuna göre idari yargı mercileri karar verecektir.

Birinci ihtimalde özel ehliyet olarak ifade edilen menfaat ihlali veya hak ihlali şartları sağlanamamış, fakat genel ehliyetin mevcudiyeti tespit edilmiş

⁷⁷ Yenice ve Esin, 462.

⁷⁸ Meslek veya sanatın gerektirdiği işlemlere ilişkin herhangi bir idari yargı kararı tespit edilememiştir.

⁷⁹ Ehliyet yönünden davanın reddi kararlarına karşı kanun yolunun açık olup olmadığı kanun yoluna ilişkin genel hükümlere göre belirlenecektir. Örneğin istinaf sınırının altında kalan bir tam yargı davasında verilen davanın reddi kararına karşı istinaf yolu kapalı olacak iken istinaf sınırının üstünde kalan bir tam yargı davasında, davanın ehliyet eksikliği nedeniyle reddi kararına karşı istinaf yolu açık olacaktır.

⁸⁰ Öğretide ilk önce genel dava ehliyeti yönünden inceleme yapılacağı belirtilmiştir. Bkz. Akylmaz, Sezginer ve Kaya, 910.

olabilir. Bu ihtimalde davanın reddine karar verilmelidir. Zira menfaat ihlali veya hak ihlali yokluğu, sonradan düzeltilebilecek bir eksiklik değildir⁸¹.

İkinci ihtimalde sadece genel ehliyet yönünden bir eksiklik tespit edilmiş olabilir. Bu hâlde, genel ehliyetteki eksikliğin giderilebilir olup olmadığına göre karar verilecektir. Daha sonra ifade edileceği üzere, örneğin vesayet makamının izni gereken durumlarda, henüz izin alınmamış ise izin sürecinin tamamlanmasının beklenmesi gerekecektir. Bu ihtimalde genel ehliyetteki eksiklik giderilemez veya eksiklik, sonradan giderilebilecek bir eksiklik değilse davanın reddine karar verilecektir. Genel ehliyetteki eksiklik giderebilecek nitelikte ise mahkemenin, bu eksikliklerin giderilmesine yönelik ara karar kurması gerekmektedir⁸².

Üçüncü ihtimalde hem genel ehliyet hem de özel ehliyet yönünden bir eksiklik bulunabilir. Bu durumda genel ehliyetteki eksikliğin giderilip giderilemeyeceği dikkate alınmadan davanın reddine karar verilmesi gerektiği söylenebilir. Zira daha önce de ifade edildiği üzere özel ehliyetteki eksikliğin giderilmesi mümkün değildir. Fakat belirtmek gerekir ki genel dava ehliyeti, sadece dava açmak için değil, aynı zamanda davayı takip etmek için de aranan bir şarttır. Bir başka ifade ile örneğin ilk derece mahkemesince verilen karara karşı kanun yoluna başvurmak için de genel dava ehliyetine sahip olmak gerekmektedir⁸³. Bu sebeple hem genel dava ehliyetinde hem de özel dava ehliyetinde bir eksiklik tespit edilmiş olsa dahi eğer mümkünse genel dava ehliyetindeki eksikliğin giderilmesine yönelik ara karar kurulmalı ve bu eksikliğin giderilmesine imkân tanınmalıdır. Çünkü genel dava ehliyetindeki eksiklik giderilir ise özel dava ehliyeti eksikliği nedeniyle davanın reddi kararına karşı sınırlı ehliyetsizin kanun yoluna başvuru hakkının kullanılması mümkün hâle gelecektir.

İlk derece mahkemesi, genel ehliyetteki eksikliğin giderilmesine yönelik herhangi bir ara karar kurmamış ve imkân tanımamış ise bu husus zaten davanın reddi kararının hukuka aykırılığına neden olacağından kanun yoluna başvuran davacının genel ehliyeti bulunmasa dahi kanun yolu başvurusu kabul edilmektedir⁸⁴. Genel dava ehliyetindeki eksikliğin giderilmesine yönelik imkân sunulmaması, kararın hukuka aykırılığına sebep olacağı için hem genel

⁸¹ Ulusoy, 725.

⁸² Karahanoğulları, 335.

⁸³ Danıştay 10. D., E. 2013/5691, K. 2015/2806, 8.6.2015 (Lexpera, E.T. 6.10.2022); İzmir BİM, 6. İDD, E. 2020/648, K. 2020/887, 9.7.2020, (Lexpera, E.T. 6.10.2022).

⁸⁴ Danıştay 10. D., E. 2002/6867, K. 2003/5307, 24.12.2003, (Lexpera, E.T. 6.10.2022); Danıştay 10. D., E. 2016/14203, K. 2016/3976, 14.11.2016, (Lexpera, E.T. 6.10.2022).

dava ehliyetinde hem de özel dava ehliyetinde eksiklik bulunsa da genel dava ehliyetindeki eksikliğin giderilmesi için davacıya imkân sunulması gerekmektedir. Aksinin kabulü ise mahkemeye erişim hakkının ihlali olacaktır. Özetle mahkeme, genel dava ehliyetinde bir eksiklik söz konusu ise bu eksikliğin giderilmesine yönelik ara karar kurmalı ve davacıya bu eksikliğin giderilebilmesi için imkân tanımalıdır.

Genel dava ehliyetindeki eksikliğin bazı durumlarda giderilmesi mümkün olduğu için çalışmanın bu kısmında ise genel dava ehliyeti eksikliğine ilişkin çeşitli hususlar incelenecektir.

A. Ayırt Etme Gücüne Sahip Küçüğün Kendisinin Dava Açması

Daha önce incelendiği üzere ayırt etme gücüne sahip küçüğün, kural olarak dava ehliyeti bulunmamaktadır. Bu sebeple yasal temsilcisinin, küçük adına dava açması ve bu davayı yürütmesi gerekmektedir. Küçüğün bizzat kendisinin dava açması durumunda ise mahkemenin, davayı ehliyet yokluğundan reddetmemesi gerekir. Zira bu eksikliğin giderilmesi mümkündür. Bu durumda küçüğün yasal temsilcisine, davaya icazet vermesi için ara karar kurularak süre verilmesi gerekmektedir⁸⁵. Yasal temsilci icazet verirse ehliyet eksikliği giderilmiş olacaktır. Eğer icazet vermezse, ehliyet yokluğu sebebiyle davanın reddine karar verilecektir.

Küçüğün dava ehliyetinin olduğu hâllerde ise kendisinin dava açması gerekmektedir. Dava konusunun, dava ehliyetinin olduğu hâller kapsamında kalıp kalmadığı değerlendirilmesini ise idari yargı mercii yapacaktır. Küçüğün dava ehliyeti bulunmasına rağmen yasal temsilci küçük adına dava açmış ise İYUK madde 15/1-d uyarınca 30 gün içinde bizzat küçüğün veya bir avukat vasıtasıyla dava açması için dilekçenin reddine karar verilmelidir.

Daha önce de ifade edildiği üzere ayırt etme gücüne sahip küçüğün yasal temsilcisi, velayet hakkına göre belirlenecektir. Bir başka ifadeyle küçük adına dava açma ve davayı takip etme hakkı, velayet hakkı sahibine aittir. TMK madde 336'ya göre evlilik devam ettiği sürece velayeti, anne ve baba birlikte kullanır⁸⁶. Bu sebeple küçüğün velayeti, anne ve babada ise her ikisinin de icazeti gerekmektedir. Keza anne ve babanın birlikte velayet

⁸⁵ Kuru, 1098; Pekcanitez, Özkes, Akkan ve Taş Korkmaz, 589-590.

⁸⁶ Diğer hâllerde velayet hakkının kim tarafından kullanılacağı için bkz. Mustafa Dural, Tufan Öğüz, Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku C. III* (İstanbul: 6. Bası, Filiz Kitabevi, 2012), 326-327.

hakkına sahip olduğu durumda, davanın da anne ve baba tarafından birlikte açılması gerekmektedir⁸⁷.⁸⁸. Öğretide anne ve babanın anlaşamaması durumunda ise çocuğun korunmasına ilişkin düzenlemeler çerçevesinde sorunun çözüleceği ifade edilmektedir⁸⁹.

B. Ayırt Etme Gücüne Sahip Kısıtlının Kendisinin veya Vasinin, Vesayet Makamından İzin Almadan Dava Açması

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlının kendisinin dava açması hâlinde de ayırt etme gücüne sahip küçükler yönünden yapılan açıklamalar geçerli olacaktır. Fakat bu hâlde vasinin icazeti tek başına yeterli değildir. Zira TMK madde 462'ye göre yasal temsilcinin, yani vasinin, kısıtlı adına dava açabilmesi ve davayı takip edebilmesi için vesayet makamının izni gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle kısıtlının kendisinin bizzat dava açtığı veya vasinin, kısıtlı adına dava açtığı her iki hâlde de vesayet makamının izni gerekmektedir. Elbette daha önce de ifade edildiği üzere sınırlı ehliyetsizlerin, tek başına dava açabileceği hâllerde, bu izin gerekmemektedir.

⁸⁷ Nitekim HSK idari yargı tavsiyelerinde de bu hususa değinilmiş ve küçüğe ilişkin davalarda, velayet hakkının birlikte kullanılmasına ilişkin TMK hükümlerinin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu konuda bkz. HSK İdari Yargı Tavsiyeleri, 27 (<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/301220211621idari-yargi-genel-tavsiyeleri-30122021pdf.pdf>, E.T. 12.6.2022).

⁸⁸ “Buna göre; evlilik birlikteliği devam etmekte ise; davanın, velayet altında bulunan çocuk adına anne ve babası tarafından, velayet ilişkisi belirtmek şartıyla, birlikte imzalanmak üzere açılması; evlilik birlikteliği sona ermiş ise; davanın, çocuğun velayeti kendisine verilen kişi tarafından çocuğu adına imzalanmak üzere açılması ve dava dilekçesine velayet ilişkisinin ispatına yönelik bilgi ve belgenin (velayet altında bulunanın vukuatlı nüfus kayıt örneği, nüfus cüzdanı fotokopisi, varsa velayete ilişkin mahkeme kararı gibi vb.) eklenmesi gerekmektedir.

Bakılan davanın, çocuk adına velayeten sadece babası tarafından açıldığı görüldüğünden, yeniden düzenlenecek dava dilekçesinde, çocuk adına velayeten anne ve babanın ortak dava açması; evlilik birlikteliği sona ermiş ise velayeti kendisine bırakılan kişi tarafından çocuk adına davanın açılması ve velayetin kendisine bırakıldığına ilişkin mahkeme ilamının dava dilekçesine eklenmesi gerektiğinden, bu unsurları taşımayan dava dilekçesinin 2577 sayılı Kanun'un 3. maddesine uygun bulunmadığı sonucuna varılmıştır.”, Danıştay 8. D., E. 2018/4756, K. 2018/4167, 16.8.2018, (Lexpera, E.T. 6.10.2022).

⁸⁹ Dural, Ögüz ve Gümüş, 328.

İdari yargı mercii; kısıtlının kendisinin dava açması hâlinde, ara karar kurarak durumu vasiye bildirmesi⁹⁰ ve yasal temsilcinin, icazet vermesi ve vesayet makamından izin alması için süre vermesi gerekmektedir. Benzer şekilde vasi, izin almadan kısıtlı adına dava açmış ise davanın ehliyet yönünden reddi yerine vesayet makamından izin alınması için süre verilmesi yönünde ara karar kurulmalıdır. İYUK madde 20/2 uyarınca ara kararda, kararın icaplarının yerine getirilmemesinin verilecek karar üzerindeki etkisi belirtilmelidir. Bir başka ifadeyle icazet verilmemesi veya süresi içerisinde vesayet makamından izin alınmaması durumunda davanın ehliyet eksikliği nedeniyle reddedileceğinin ara kararda belirtilmesi gerekmektedir⁹¹. Danıştay'a göre bu aşamalar tamamlanmadan doğrudan davanın reddine karar verilmesi bozma sebebidir⁹². Kısıtlının dava ehliyeti olmamasına rağmen kendisinin dava açtığı ihtimalde; eğer vasi, icazet vermemiş ise davanın reddine karar verilecektir⁹³.

Yasal temsilci atanmamış kısıtlı kendisi dava açmış veya davacının kısıtlanmasını gerektirir bir hâl mevcut ise idari yargı mercii; keyfiyeti, ilgili

⁹⁰ Danıştay 5. Dairesi, temyiz talebine vasinin izin verip vermediğinin öğrenilmesi için vasiye yapılan bildirim içeriğine ilişkin bir belirleme yapmıştır. Daire kararına göre böyle bir bildirim karşısında vasinin hareketsiz kalmasının sonucunun ne olacağına da bildirimde belirtilmesi gerekmektedir. Bu konudaki karar için bkz. Danıştay 5. D., E. 2016/3548, K. 2017/23477, 28.11.2017, (Lexpera, E.T. 25.5.2022). Dava açmaya icazet verip vermediği konusunda vasiye yapılacak bildirimde, sessiz kalmanın sonucu belirtilmese dahi bu sessizliğin, icazet vermediği şeklinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim Danıştay'ın genel uygulaması da bu yöndedir.

⁹¹ Nitekim Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İDD, İYUK madde 20/2 uyarınca ara kararın yerine getirilmemesi durumunda yaptırımın ne olacağına belirtilmediği ara kararın yerine getirilmemesi sebebiyle davanın reddi yönündeki ilk derece mahkemesi kararını, hukuka aykırı bulmuştur: “*Uyuşmazlıkta, İdare Mahkemesince 22.01.2020 tarih ve E:2019/2455 sayılı ara kararıyla Vasiden, bakılan davaya icazet verdiğine dair Sulh Hukuk Mahkemesi'nden alınan kararın gönderilmesinin istenildiği, iş bu ara kararı gereğinin yerine getirilmemesi halinde yaptırımın ne olacağına 2577 sayılı Kanun'un 20/2. maddesi uyarınca açıkça gösterilerek, davanın ehliyet nedeniyle reddedileceğinin bildirilmesi gerekirken, bu yolda yaptırım göstermeyen, bilakis ara kararı gereğinin yerine getirilmemesi halinde dosyadaki bilgi ve belgelere göre karar verileceği yönündeki yaptırımı bağlı olarak davanın ehliyet yönünden reddine karar veren İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir*”, Ankara BİM, 2. İDD, E. 2020/1607, K. 2020/1612, 23.9.2020, (Lexpera, E.T. 12.6.2022).

⁹² Danıştay 10. D., E. 2003/2567, K. 2005/1980, 20.4.2005, (Lexpera, E.T. 23.5.2022); Danıştay 5. D., E. 2016/21483, K. 2018/3701, 18.1.2018, (Lexpera, E.T. 23.5.2022).

⁹³ Danıştay 10. D., E. 2020/4410, K. 2021/743, 25.2.2021, (Lexpera, E.T. 25.5.2022); Danıştay 10. D., E. 2021/1142, K. 2021/3188, 9.6.2021, (Lexpera, E.T. 25.5.2022).

sulh hukuk mahkemesine bildirmeli ve yasal temsilci atanmasını sağlamalıdır. Daha sonra ise atanacak yasal temsilcinin icazet vermesi ve vesayet makamından izin alması için süre verilmelidir⁹⁴.

Vesayet makamından izin alınması için idari yargı mercii tarafından vasiye süre verilen hâllerde; vesayet makamı, kısıtlının fiil ehliyeti ve dolayısıyla dava ehliyeti olduğunu ve bu sebeple izne gerek olmadığını değerlendirirse idari yargı mercii, bu karara uygun olarak kısıtlının dava ehliyetinin mevcut olduğunu kabul etmesi gerekir.

C. Yasal Temsilcinin Kendi Adına Dava Açması

Yasal temsilcinin, sınırlı ehliyetsiz adına dava açarken dava dilekçesinde, davacı olarak sınırlı ehliyetsizi belirtmesi gerekmektedir. Fakat bazen yasal temsilci, sınırlı ehliyetsizi belirtmeden kendi adına dava açabilmektedir. Bu durumda eğer dilekçe içeriğinden, sınırlı ehliyetsiz adına açıldığı anlaşılıyor ise özel ehliyet yokluğu sebebi ile davanın reddine karar verilecektir. Ancak dilekçe içeriğinden sınırlı ehliyetsiz adına açtığı anlaşılıyor ise davanın reddedilmemesi gerekmektedir⁹⁵. Böyle bir hâlde; idari yargıda, dava dilekçesinin 3. ve 5. maddelere uygun olmadığı gerekçesiyle dilekçenin reddine karar verilecektir. Dilekçe reddi kararının tebliğinden itibaren 30 gün içerisinde dilekçenin, dilekçe ret sebebine göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

D. Dava Sırasında Dava Ehliyetinin Kazanılması ve Kaybedilmesi

Sınırlı ehliyetsiz; ergin olması veya kısıtlılık hâlinin kaldırılması ile birlikte dava ehliyetini kazanacaktır. Adli yargıda, böyle bir durumda dava ehliyetini kazanan sınırlı ehliyetsiz, davayı devam ettirmek isterse dava devam edecektir⁹⁶. İdari yargı uygulamasında ise İYUK madde 26 gündeme gelecektir. İYUK madde 26'ya göre herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik meydana gelirse, davayı takip hakkı kendisine geçen başvurmasına kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilecektir. Gerçekten de sınırlı ehliyetsizin, ehliyet kazanması ile davacının, kişiliğinde değişiklik⁹⁷ olmakta ve davayı takip hakkı, kendisine

⁹⁴ Danıştay 10. D., E. 2002/6867, K. 2003/5307, 24.12.2003, (Lexpera, E.T. 23.5.2022; Danıştay 10. D., E. 2015/5332, K. 2016/462, 25.1.2016, (Lexpera, E.T. 23.5.2022).

⁹⁵ Kuru, 1049-1050.

⁹⁶ Kuru, 1101.

⁹⁷ YÜKSEL ve ESİN'e göre kişilik değişikliği ifadesi; kişiliğin sona ermesi, medeni hakları kullanma yetkisinin yitirilmesi veya sınırlanması anlamına gelmektedir,

geçmektedir⁹⁸. Böyle bir durumda yenileme dilekçesinin ne zaman verileceğine ilişkin olarak ise bir süre belirlenmemiştir⁹⁹.

Dava sırasında ehliyet kaybı da tarafların kişiliğın değişmesidir. Bu durumda ise davacının, bizzat davayı takip etmesi hukuken mümkün olmadığı için yasal temsilcinin başvurusuna kadar dosyanın işlem den kaldırılmasına karar verilecektir^{100, 101}. Kanunda açıkça belirtilmemiş ise de yasal temsilcinin, vesayet makamı izni gereken durumlarda bu izni de yenileme dilekçesi ile sunması gerekmektedir.

V. SINIRLI EHLİYETSİZLİĞİN DAVA AÇMA SÜRESİNİN BAŞLANGICINA ETKİSİ VE TEBLİGAT

Anayasa'nın 125'inci maddesi, idari işlemlere karşı açılacak davalarda, dava açma süresinin yazılı bildirim ile başlayacağını hüküm altına almıştır. Yine İYUK madde 7'de, benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bununla birlikte İYUK'ta, sınırlı ehliyetsizler bakımından yazılı bildirim kime yapılacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu hususta ve keza yazılı bildirim nasıl yapılacağı konusunda 7201 sayılı Tebligat Kanunu'na bakılması gerekecektir.

7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 1'inci maddesine göre yargı mercileri, 5018 sayılı Kanun'un ekli cetvellerinde yer alan idareler, vakıf yükseköğretim

Yüksel ve Esin, 563.

⁹⁸ Danıştay 14. D., E. 2016/3067, K. 2018/5152, 11.9.2018, (Lexpera, E.T. 23.5.2022); Danıştay 2. D., E. 2017/424, K. 2018/296, 31.1.2018, (Lexpera, E.T. 10.6.2022).

⁹⁹ Günday, 377.

¹⁰⁰ Günday, 377.

¹⁰¹ GÖZÜBÜYÜK ve TAN'a göre davanın taraflarından olan gerçek kişinin vesayet altına alınması, davanın taraflarında bir değişiklik yapmaz. Böyle bir durumda mahkeme, davanın taraflarından olan gerçek kişinin ehliyetinin kısıtlandığını öğrenince, İYUK madde 31'deki ehliyete ilişkin yollamadan hareketle HMK madde 56 uyarınca dosyayı işlem den kaldırmalı ve yargılamayı ertelemeli, yetkili temsilcinin başvurusu üzerine ise dosyayı işleme koyarak yargılamaya kaldığı yerden devam etmelidir, Gözübüyük ve Tan, 837. KARAVELİOĞLU davacının vesayet altına alınmasını, "tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olması" başlığı altında incelemiş olmakla beraber Gözübüyük ve Tan gibi HMK madde 56'nın uygulanacağı görüşüne yer vermiştir, Celal Karavelioğlu, *Açıklamalı, İçtihatlı ve İstinaf Kurumuyla İdari Yargılama Usulü Kanunu* (Ankara: 9. Baskı, Adalet Yayınevi, 2018), 1074. AKYILMAZ, SEZGİNER ve KAYA ise yasal temsilci atanmasını, davanın taraflarında değişme başlığı altında incelemiş, fakat dosyanın işlem den kaldırılmasının hukuki dayanağı olarak hem İYUK madde 26/1'i hem de HMK madde 56'yı göstermiştir, Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, 1421.

kurumları, il özel idareleri, belediyeler, köyler, barolar ve noterler tarafından yapılacak tebligatların, bu Kanun'a göre yapılması gerekmektedir. Yine 7201 sayılı Kanun'un 11/3 maddesinde; yasal temsilcisi bulunanlara veya bulunması gerekenlere yapılacak tebligatın, eğer kanunlara göre bizzat kendilerine yapılması gerekmiyorsa yasal temsilcilere yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

7201 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri dikkate alındığında, sınırlı ehliyetsizler bakımından yazılı bildirim, kural olarak yasal temsilciye yapılmalıdır. Kanun'da aynı zamanda yasal temsilcisi bulunması gerekenlere yapılacak tebligatın da yasal temsilciye yapılması gerektiği düzenlenmiştir. Bu sebeple tebligat yapılacak kimseye, yasal temsilci atanması gerekiyor ise tebligat yapacak idare, öncelikle ilgili kişiye yasal temsilci atanmasını sağlamalı ve tebligatı, yasal temsilciye yapmalıdır¹⁰². Nitekim TMK'nin vesayeti gerektiren hâllerin düzenlendiği 404 ve devamı maddelerinde de vesayeti gerektiren bir hâlin varlığını öğrenen idari makamların, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmesi gerektiği öngörülmüştür.

Tebliğat Kanunu'nun 11/3 maddesi, tebligatın kural olarak yasal temsilciye yapılmasını öngörmüş olmakla birlikte kanunlara göre bizzat sınırlı ehliyetsize tebligat yapılması gereken durumları istisna tutmuştur. Bu istisnai durumlar ise doğal olarak, sınırlı ehliyetsizlerin fiil ehliyetine sahip olduğu iş ve işlemlerle ilgilidir. Örneğin sınırlı ehliyetsizin kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkına ilişkin bir işlemin, bizzat sınırlı ehliyetsizin kendisine tebliğ edilmesi gerekecektir¹⁰³.

Bütün bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde, sınırlı ehliyetsizlerin dava ehliyeti olduğu durumlara ilişkin olarak sınırlı ehliyetsize yapılacak yazılı bildirim, dava açma süresini başlatacaktır. Bu istisnai hâller dışında sınırlı ehliyetsize yapılacak yazılı bildirim, dava açma süresini başlatmayacaktır. Usule aykırı bir yazılı bildirim söz konusu olsa dahi, eğer muhatap işlemin varlığını ve içeriğini öğrenmiş ise tebliğ tarihi olarak öğrenme tarihi kabul edilecek ve kişi bu tarihten sonra dava açabilecektir¹⁰⁴. Nitekim Tebligat Kanunu madde 32'ye göre "*Tebliğ usulüne aykırı yapılmış olsa bile, muhatapı tebliğe muttali olmuş ise muteber sayılır. Muhatapın*

¹⁰² İbrahim Ermenek ve S. Hilal Üçüncü, "Özgürlüğü Bağlayıcı Ceza Sebebiyle Kısıtlanma Hâlinde Kanunî Temsilciye Tebligat Yapılma Usulü", *AHBVÜ-HFD*, C. XXIV, S. 2, (2020), 16.

¹⁰³ Ermenek ve Üçüncü, 23.

¹⁰⁴ Günday, 283-284.

beyan ettiği tarih, tebliğ tarihi addolunur". Fakat şu hususu da eklemek gerekir ki öğrenme tarihi, başka verilerle ortaya konulabiliyor ise Danıştay, dava açma süresinin başlangıcını o tarih olarak kabul etmektedir¹⁰⁵. Bir başka ifadeyle Danıştay'a göre muhatabın öğrendiğini beyan ettiği tarihten başka bir tarih, öğrenme tarihi olarak belirlenebiliyor ise asıl öğrenme tarihi ile dava açma süresi başlayacaktır.

İdari eylemlerden kaynaklı tam yargı davalarında ise öncelikle İYUK madde 13/1'de belirtilen süreler içerisinde idareye başvurulmalı ve bu başvurunun açık veya zımnen reddinden itibaren 60 gün içerisinde dava açılmalıdır. Dava açmadan önce idareye başvuru yapılması gereken süreler¹⁰⁶ bakımından değerlendirme, kural olarak yasal temsilci bakımından yapılmalıdır. Fakat eğer sınırlı ehliyetsizin dava ehliyetinin olduğu bir durum söz konusu ise bu hâlde, sınırlı ehliyetsiz açısından başvurunun süresi içerisinde yapılıp yapılmadığı değerlendirilecektir.

Belki bu noktada sınırlı ehliyetsizin dava ehliyeti bulunduğu hâllerde yasal temsilcinin yahut ehliyetinin bulunmadığı hâllerde, sınırlı ehliyetsizin ön karar başvurusu yapması ihtimali ortaya çıkabilir. Bu ihtimalde ise mahkemeye erişim hakkına uygun bir yorum yapılmalı ve başvurunun, geçersiz bir başvuru olduğu yönünde bir değerlendirme yapmak yerine İYUK'a uygun olarak yapılan başvurunun, usulüne uygun olduğu kabul edilmelidir. Örneğin ayırt etme gücüne sahip bir küçüğün, dava ehliyeti olmayan bir konuya ilişkin yaptığı başvurunun reddi hâlinde açacağı davada, yasal temsilcinin izni gerekeceğinden yasal temsilcinin dava açmaya yönelik verdiği iznin, başvuru bakımından da kabul edilmesi hakkaniyete uygun bir yorum olacaktır. Yasal temsilci izin vermez ise dava ehliyet yokluğu yönünden reddedilecek ve dava açma süresine ilişkin bir değerlendirme yapılmasına zaten gerek kalmayacaktır.

Sınırlı ehliyetsizlerin fiil ehliyetine ilişkin düzenlemelerin, kişiyi koruma düşüncesinden hareketle yapıldığı¹⁰⁷ da düşünüldüğünde dava açma süresinin,

¹⁰⁵ Bu konuda örnek kararlar için bkz. Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, 708 vd.

¹⁰⁶ Bu sürelerin başlangıcı ve bu konudaki Danıştay içtihadı için bkz. Gürsel Kaplan, *İdari Yargıda Dava Açma Süreleri* (Ankara: 3. Bası, Turhan Kitabevi, 2011), 408-431; Serkan Çınarlı ve Kerim Azak, "Kamu Hastanelerinde Covid-19 Nedeniyle Zarar Gören Hastaların İdareye Başvuru Sürecinin Tartışılması (İYUK Madde 13 Kapsamında)", in *Bir Küresel Salgın ve Hukuk: Covid-19*, ed. Murat Batı ve Sezai Çağlayan, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021), 259-269.

¹⁰⁷ Öztan, 115.

hem bu korumayı ortadan kaldırır şekilde hem de mahkemeye erişim hakkını zedeler şekilde yorumlanmaması gerekmektedir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Mesutoğlu v. Türkiye kararında¹⁰⁸ usul kurallarının yorumunda, mahkemeye erişim hakkını ihlal eder nitelikteki katı şekilcilikten kaçınılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda İYUK madde 10, 11 ve 13 kapsamında sınırlı ehliyetsizlerin yapacağı başvurular ve başvuruların reddi neticesinde açılacak davalar, mahkemeye erişim hakkı ve idari yargının temel işlevi olan idarenin yargısal denetimi çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Şu hususu da eklemek gerekir ki vasinin, vesayet makamından izin alması gerekliliği idari yargıda dava açma süresini durdurmamaktadır. Bu sebeple vasinin, dava açma süresi içerisinde dava açması ve vesayet makamına da izin verilmesi için başvurması gerekmektedir.

Yargılama sırasında da yapılacak tebligatların, Tebligat Kanunu uyarınca yasal temsilciye yapılması gerekmektedir. Yasal temsilciye yapılmayan tebligatlar, örneğin kanun yolu başvuru süresini başlatmayacaktır. Sınırlı ehliyetsizlerin dava ehliyeti olduğu hâllerde ise davayı takip etme hakkı kendisinde olduğu için tebligat, sınırlı ehliyetsizin kendisine yapılacaktır.

SONUÇ

Ehliyetli olmanın istisna olduğu sınırlı ehliyetsizlerin, belirli konularda dava ehliyeti olduğu kabul edilmektedir. Bu konulara ilişkin davalarda, sınırlı ehliyetsizin tek başına dava açması mümkündür. Ne var ki yukarıda da açıklandığı üzere idari yargıda, hukuk yargılamasının aksine sınırlı ehliyetsizlerin dava ehliyetinin olduğu hâller dar yorumlanmaktadır. Özellikle kişiye sıkı sıkıya bağlı hak konusunda, idari yargının manevi tazminatı dahi bu kapsamda görmediği dikkat çekmektedir. Hâlbuki çalışmanın üçüncü bölümünde açıklanan kararlardan da görüleceği üzere bu kararlara konu manevi tazminat talebi, kişinin vücut bütünlüğüne yönelik müdahalelerden kaynaklanmaktadır. Kişinin vücut bütünlüğü ise kişiye sıkı sıkıya bağlı önemli haklar içerisinde yer almaktadır.

İdari yargının, sınırlı ehliyetsizlerin dava ehliyetine ilişkin bu dar yorumu mahkemeye erişim hakkına müdahale niteliğindedir. Zira dava ehliyeti, doğrudan mahkemeye erişim hakkı ile ilgilidir. Bu sebeple sınırlı ehliyetsizlerin genel dava ehliyetine ilişkin mevcut bu yaklaşımın,

¹⁰⁸ Mesutoğlu v. Türkiye, Başvuru No: 36533/04, 14.10.2008, (<https://hudoc.echr.coe.int/eng>, E.T. 5.7.2022).

mahkemeye erişim hakkını ihlal eder nitelikte olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun yanında bu yaklaşım, hukuk yargılamasında sınırlı ehliyetsizin dava ehliyeti olduğu kabul edilen bazı hâllerde, idari yargıda dava ehliyeti olmadığı gibi bir sonuca yol açmaktadır. Hâlbuki hem hukuk yargılamasında hem de idari yargıda genel dava ehliyeti yönünden Hukuk Muhakemeleri Kanunu uygulanmaktadır.

İdari yargının genel dava ehliyetine ilişkin bu yaklaşımının yanı sıra bazı hâllerde genel dava ehliyeti eksikliğinin giderilmesi, özel dava ehliyetinin aksine mümkündür. Bu nedenle genel dava ehliyeti eksikliğinin, mümkün ise giderilmesine yönelik imkân tanınması gerekmektedir. Böyle bir imkân; idari yargı özelinde, daha da önem arz etmektedir. Zira idari yargıda genel dava açma süresi oldukça kısadır ve örneğin, vesayet makamının izni gereken durumlarda izin başvurusu dava açma süresini durdurmamaktadır. Keza özellikle sınırlı ehliyetsizlerin dava ehliyetinin olduğu hâller konusunda yargı mercilerinin yaklaşımının belirsizliği veya sınırlı ehliyetsizin, dava ehliyetinin bulunup bulunmadığı konusunda bir belirleme yapamaması ihtimali de düşünüldüğünde yargı mercilerinin, ehliyet eksikliğinin giderilmesine imkân tanınması mahkemeye erişim hakkı için bir gereklilik hâlini almaktadır.

Sınırlı ehliyetsizlerin durumu, dava açma süresi yönünden de farklılık göstermektedir. Çünkü bu kimselerin ehliyeti olmayan hâllere ilişkin tebliğatların, yasal temsilcilerine yapılması gerekmektedir. Keza idari eylemden doğan tam yargı davalarında, ön karar başvurusunun kim tarafından yapılması gerektiği, sınırlı ehliyetsizin fiil ehliyetinin olup olmadığına göre belirlenecektir. Bütün bu hususlar, dava açma süresinin başlangıcına ve dolayısıyla mahkemeye erişim hakkına ilişkindir.

Görüreceği üzere gerek dava açma yetkisi gerekse dava açma süresinin başlangıcı yönünden sınırlı ehliyetsizlerin dava ehliyeti, mahkemeye erişim hakkı ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenlerle sınırlı ehliyetsizlerin dava ehliyetine yaklaşımın, mahkemeye erişim hakkı da dikkate alınarak aşırı şekilci olmayacak biçimde belirlenmesi gerekmektedir. Bu belirlemeler yapılırken idari yargının temel işlevi olan idarenin yargısal denetimi de göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKLAR

- Akipek, Jale, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, Türk Medenî Hukuku Birinci Cilt. İstanbul: 10. Bası, Beta Yayıncılık, 2013.
- Akyılmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, Açıklamalı-İçtihatlı Türk İdari Yargılama Hukuku. Ankara: Savaş Yayınevi, 2019.
- Arpacı, Abdülkadir, Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler). İstanbul: 2. Bası, Beta Basım, 2000.
- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz ve Sema Taşpınar Ayvaz, Medenî Usul Hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları, 2016.
- Çınarlı, Serkan ve Kerim Azak. “Kamu Hastanelerinde Covid-19 Nedeniyle Zarar Gören Hastaların İdareye Başvuru Sürecinin Tartışılması (İYUK Madde 13 Kapsamında)”, in Bir Küresel Salgın ve Hukuk: Covid-19, edited by Murat Batı ve Sezai Çağlayan, 243-274. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Dural, Mustafa ve Tufan Öğüz, Türk Özel Hukuku C. II. İstanbul: 14. Baskı, Filiz Kitabevi, 2013.
- Dural, Mustafa, Tufan Öğüz ve Mustafa Alper Gümüş, Türk Özel Hukuku Cilt III. İstanbul: 6. Bası, Filiz Kitabevi, 2012.
- Ermeneç, İbrahim ve S. Hilal Üçüncü, “Özgürlüğü Bağlayıcı Ceza Sebebiyle Kısıtlanma Hâlinde Kanunî Temsilciye Tebligat Yapılma Usulü”, AHBVÜ-HFD, C. XXIV, S. 2, (2020): 3-30.
- Gözübüyük, A. Şeref ve Turgut Tan. İdare Hukuku Cilt II İdari Yargılama Hukuku. Ankara: 9. Bası, Turhan Kitabevi, 2017.
- Günday, Metin, İdari Yargılama Hukuku. Ankara: Turhan Kitabevi, 2022.
- Helvacı, Sevap, Kişilik İşlemi Hakları (Münhasıran Şahsa Bağlı Haklar). İstanbul: Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi S.B.E., 1993.
- Helvacı, Serap, Gerçek Kişiler. İstanbul: 7. Bası, Legal Yayıncılık, 2016.
- Kaplan, Gürsel, İdari Yargıda Dava Açma Süreleri. Ankara: 3. Bası, Turhan Kitabevi, 2011.
- Kaplan, Gürsel, İdari Yargılama Hukuku. Bursa: 7. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2020.
- Karahanogulları, Onur. İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması. Ankara, Turhan Kitabevi, 2019.
- Karakaş, Fatma Tülay, Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar. Ankara: Turhan Kitabevi, 2015.

- Karavelioğlu, Celal, Açıklama ve Son İctihatlarla İdarî Yargılama Usulü Kanunu Cilt I. Ankara: 6. Bası, Karavelioğlu Hukuk Yayınevi, 2006.
- Karavelioğlu, Celal. Açıklamalı, İctihatlı ve İstinaf Kurumuyla İdari Yargılama Usulü Kanunu. Ankara: 9. Baskı, Adalet Yayınevi, 2018.
- Kılıçoğlu, Ahmet M., Medeni Hukuk. Ankara: Turhan Kitabevi, 2016.
- Kuru, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt 1. İstanbul: 6. Baskı, Demir-Demir Yayıncılık, 2001.
- Kuru, Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku. Ankara: Legal Yayınevi, 2016.
- Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliç ve Saibe Oktay Özdemir, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler). İstanbul: 12. Bası, Filiz Kitabevi, 2012.
- Öztañ, Bilge, Kişiler Hukuku. Ankara: 11. Bası, Yetkin Yayınları, 2022.
- Pekcanıtez, Hakan, Muhammet Özekes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz, Medenî Usul Hukuku Cilt I. İstanbul: 15. Bası, Onikilevha Yayıncılık, 2017.
- Saymen, Ferit H., “Mahkeme İctihatları”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 21, S. 1-4, (1957): 467-482.
- Serozan, Rona, Medeni Hukuk. İstanbul: 4. Bası, Vedat Kitapçılık, 2013.
- Tanrıver, Süha, Medenî Usul Hukuku Cilt I. Ankara: Yetkin Yayınları, 2016.
- Ulusoy, Ali D., Yeni Türk İdare Hukuku. Ankara: 4. Baskı, Yetkin Yayınları, 2021.
- Üstündağ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku Cilt I-II. İstanbul: 6. Bası, Alfa Basım, 1997.
- Yenice, Kazım ve Yüksel Esin, Açıklamalı-İctihatlı-Notlu İdari Yargılama Usulü. Ankara: Arısan Matbaacılık, 1983.
- Yıldırım, Ramazan ve Serkan Çınarlı, Türk İdarî Yargılama Hukuku Dersleri. Ankara: 3. Baskı, 2021.
- Yılmaz, Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi. Ankara: 2. Baskı, Yetkin Yayınları, 2013.
- Zevkliler, Aydın, M. Beşir Acabey, K. Emre Gökyayla, Medenî Hukuk. Ankara: 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2000.